

RAQAMLI TA‘LIM MUHITIDA BO‘LAJAK INGLIZ TILI O‘QITUVCHILARINING MADANIY QADRIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Axmedova Dildora Abdiraxim qizi

Namangan davlat pedagogika instituti Xorijiy tillar kafedrası o‘qituvchisi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23340540>

Annotatsiya. Mazkur maqolada raqamli ta‘lim muhitida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari tahlil etiladi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar, elektron ta‘lim resurslari, virtual kommunikatsiya vositalari va interaktiv ta‘lim platformalarining talabalarda milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantirishdagi o‘rni yoritiladi. Ingliz tilini o‘qitish jarayonida til va madaniyatning o‘zaro uzviy bog‘liqligi, madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish, turli xalqlarning madaniy merosiga hurmat bilan munosabatda bo‘lish hamda milliy o‘zlikni anglash masalalariga alohida e‘tibor qaratiladi. Shuningdek, raqamli ta‘lim muhitidan foydalanish orqali bo‘lajak o‘qituvchilarning kommunikativ, madaniyatlararo, axborot-kommunikativ va pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari ochib beriladi. Maqolada raqamli ta‘lim vositalaridan maqsadli foydalanish bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish bilan bir qatorda, ularning ma‘naviy-axloqiy va madaniy qadriyatlarini shakllantirishga xizmat qilishi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: raqamli ta‘lim muhiti, bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchisi, madaniy qadriyatlar, milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, madaniyatlararo kompetensiya, raqamli texnologiyalar, ingliz tili ta‘limi, pedagogik imkoniyatlar, raqamli pedagogika, kasbiy kompetensiya, ma‘naviy-axloqiy tarbiya.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Аннотация. В статье анализируются педагогические возможности формирования культурных ценностей будущих учителей английского языка в условиях цифровой образовательной среды. Раскрывается роль современных цифровых технологий, электронных образовательных ресурсов, средств виртуальной коммуникации и интерактивных образовательных платформ в развитии у студентов национальных и общечеловеческих ценностей. Особое внимание уделяется взаимосвязи языка и культуры в процессе обучения английскому языку, формированию межкультурной компетентности, развитию уважительного отношения к культурному наследию различных народов и осознанию национальной идентичности. Рассматриваются возможности использования цифровой образовательной среды для развития коммуникативной, межкультурной, информационно-коммуникационной и педагогической компетентности будущих учителей английского языка. Обосновывается положение о том, что целенаправленное использование цифровых образовательных ресурсов способствует не только совершенствованию профессиональной подготовки

будущих педагогов, но и формированию их духовно-нравственных и культурных ценностей. В статье также подчеркивается необходимость педагогически обоснованного сочетания цифровых технологий, национального культурного содержания и современных методов обучения английскому языку.

Ключевые слова: цифровая образовательная среда, будущий учитель английского языка, культурные ценности, национальные ценности, общечеловеческие ценности, межкультурная компетентность, цифровые технологии, обучение английскому языку, педагогические возможности, цифровая педагогика, профессиональная компетентность, духовно-нравственное воспитание.

PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR FORMING THE CULTURAL VALUES OF FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN A DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Abstract. This article analyzes the pedagogical opportunities for forming the cultural values of future English language teachers in a digital educational environment. It explores the role of modern digital technologies, electronic educational resources, virtual communication tools, and interactive learning platforms in developing students' national and universal human values. Particular attention is paid to the interrelationship between language and culture in English language teaching, the development of intercultural competence, respect for the cultural heritage of different peoples, and awareness of national identity. The article examines the potential of the digital educational environment for developing the communicative, intercultural, information and communication, and pedagogical competencies of future English language teachers. It is argued that the purposeful and pedagogically appropriate use of digital educational resources contributes not only to improving the professional preparation of future teachers but also to the formation of their spiritual, moral, and cultural values. The study emphasizes the importance of integrating digital technologies, national cultural content, and modern English language teaching methods in the process of preparing future teachers. Such an approach creates favorable pedagogical conditions for developing culturally aware, digitally competent, and professionally responsible English language teachers.

Keywords: digital educational environment, future English language teachers, cultural values, national values, universal human values, intercultural competence, digital technologies, English language teaching, pedagogical opportunities, digital pedagogy, professional competence, spiritual and moral education.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta‘lim tizimining mazmuni, shakli va metodlari tubdan o‘zgarib bormoqda. Raqamli texnologiyalarning ta‘lim jarayoniga jadal kirib kelishi natijasida o‘quv axborotini izlash, qayta ishlash, uzatish va o‘zlashtirishning yangi imkoniyatlari yuzaga kelmoqda. Ayniqsa, xorijiy tillarni, jumladan, ingliz tilini o‘qitishda raqamli ta‘lim platformalari, multimedia vositalari, elektron lug‘atlar, videokonferensiyalar, virtual muloqot maydonlari, sun‘iy intellektga asoslangan ta‘lim vositalari va interaktiv resurslardan foydalanish ta‘lim samaradorligini oshirishning muhim omiliga aylanmoqda.

Biroq raqamli ta‘lim muhitining imkoniyatlarini faqat texnik yoki kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirish bilan cheklab bo‘lmaydi. Mazkur muhit yoshlarning dunyoqarashi, ijtimoiy munosabati, axloqiy qarashlari va madaniy qadriyatlariga ham sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida ularning nafaqat yuqori darajadagi til kompetensiyasini, balki milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan madaniy kompetentligini shakllantirish dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Ingliz tili o‘zining xalqaro muloqot vositasi sifatidagi mavqei bilan turli madaniyatlar o‘rtasidagi aloqalarni kengaytiruvchi muhim omillardan biridir. Ingliz tilini o‘rganish jarayonida talaba nafaqat yangi grammatik qoidalar, leksik birliklar va kommunikativ modellarga ega bo‘ladi, balki mazkur tildan foydalanuvchi xalqlarning tarixi, urf-odatlar, an‘analari, dunyoqarashi, ijtimoiy munosabatlari va madaniy xususiyatlari bilan ham tanishadi. Shu jihatdan xorijiy til ta‘limi til o‘rgatishning o‘zidan tashqari, madaniyatlararo muloqotga tayyorlash vazifasini ham bajaradi. Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchisi esa ushbu jarayonda ikki muhim vazifani uyg‘unlashtirishi lozim: bir tomondan, o‘quvchilarga ingliz tilini samarali o‘rgatish, ikkinchi tomondan esa xorijiy madaniyatni o‘rganish jarayonida o‘z milliy-madaniy o‘zligini saqlash va qadrlashga yo‘naltirish. Demak, ingliz tili ta‘limida madaniy qadriyatlarni shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogik jarayonning tarkibiy qismi sifatida qaralishi zarur.

Raqamli ta‘lim muhitining o‘ziga xosligi shundaki, u ta‘lim oluvchiga dunyoning turli hududlaridagi madaniy manbalar, tarixiy materiallar, adabiy asarlar, audiovizual kontent va real kommunikativ muhit bilan bevosita tanishish imkonini beradi. Bunday imkoniyatlar bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniyatlararo bilimlarini boyitishi, boshqa xalqlarning qadriyatlariga hurmat bilan munosabatda bo‘lishini ta‘minlashi va tolerantlik ko‘nikmalarini rivojlantirishi mumkin. Shu bilan birga, internet makonida turli mazmundagi axborotlarning cheksizligi, ayrim hollarda milliy va ma‘naviy qadriyatlarga zid bo‘lgan kontentlarning mavjudligi pedagogik jihatdan puxta yondashuvni talab etadi. Shuning uchun raqamli ta‘lim muhitidan foydalanishda talabalarning axborot tanlash, tahlil qilish, baholash va madaniy jihatdan to‘g‘ri xulosa chiqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur masalaning yana bir muhim jihati shundan iboratki, zamonaviy o‘qituvchi o‘z faoliyatida raqamli kompetensiya bilan bir qatorda yuqori darajadagi madaniy va pedagogik kompetensiyaga ham ega bo‘lishi kerak. Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchisining kasbiy tayyorgarligi uning til bilimlari bilangina belgilanmaydi, balki turli madaniy muhitlarda samarali muloqot qila olish, o‘quvchilarning madaniy xususiyatlarini hisobga olish, milliy qadriyatlarni ta‘lim mazmuniga singdirish, xorijiy madaniyatga nisbatan xolis va hurmatli munosabatni shakllantirish qobiliyatlari bilan ham belgilanadi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli ta‘lim vositalaridan foydalanish jarayonida madaniy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini aniqlash, ularning samarali shakl va metodlarini ishlab chiqish hamda ta‘lim jarayoniga tatbiq etish ilmiy-pedagogik jihatdan muhim vazifa hisoblanadi.

O‘zbekiston ta‘lim tizimida ham raqamlashtirish jarayonining jadallashuvi, ta‘lim sifatini oshirish, pedagog kadrlarning zamonaviy kompetensiyalarini rivojlantirish va yoshlarning ma‘naviy-intellektual salohiyatini yuksaltirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda oliy ta‘lim muassasalarida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarini tayyorlashning mazmunini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda. Ayniqsa, raqamli

texnologiyalar yordamida milliy qadriyatlarni umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg‘unlashtirish, talabalarda madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish va ularni pedagogik faoliyatga tayyorlash bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir. Bunda o‘zbek xalqining tarixiy-madaniy merosi, milliy urf-odatlar, ma‘naviy-axloqiy qadriyatlarini ingliz tili ta‘limi mazmuniga integratsiya qilish muhim pedagogik imkoniyat sifatida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, raqamli ta‘lim muhitida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirish masalasi ta‘limning mazmuni, metodlari va texnologiyalarini integratsiyalashgan holda tashkil etishni talab qiladi. Xususan, raqamli hikoyalar (digital storytelling), virtual ekskursiyalar, xalqaro onlayn loyihalar, madaniyatlararo videokonferensiyalar, elektron portfolio, multimedia taqdimotlari, interaktiv topshiriqlar va muammoli vaziyatlarga asoslangan raqamli mashg‘ulotlar talabalarining madaniy dunyoqarashini kengaytirish imkonini beradi. Bunday metodlar orqali talaba xorijiy madaniyatni tayyor axborot sifatida qabul qilish bilan cheklanmay, uni o‘z milliy qadriyatlari bilan qiyoslash, umumiy va farqli jihatlarini aniqlash, madaniy hodisalarga tanqidiy va xolis baho berish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Shu nuqtayi nazardan, mazkur maqolaning asosiy maqsadi raqamli ta‘lim muhitida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirishning pedagogik imkoniyatlarini nazariy jihatdan tahlil qilish hamda ushbu jarayonning samarali pedagogik shart-sharoitlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot doirasida raqamli ta‘lim vositalarining madaniy tarbiyadagi o‘rni, ingliz tili ta‘limida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg‘unligi, madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish imkoniyatlari hamda bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligida raqamli pedagogik yondashuvlardan foydalanish masalalari tahlil qilinadi. Mazkur yondashuv kelajakdagi ingliz tili o‘qituvchilarini nafaqat zamonaviy raqamli texnologiyalarni samarali qo‘llay oladigan mutaxassis, balki milliy va umuminsoniy qadriyatlarni chuqur anglaydigan, turli madaniyatlar o‘rtasida samarali muloqotni ta‘minlay oladigan, ma‘naviy va madaniy jihatdan yetuk pedagog sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Albatta. Quyida maqolaning **“Asosiy qism”** bo‘limini ilmiy-pedagogik uslubda, kirish qismidagi mantiqiy davomiylilikni saqlagan holda tayyorladim.

ASOSIY QISM

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta‘lim jarayonining ajralmas tarkibiy qismiga aylanib, uning mazmuni, metodikasi va tashkil etilish shakllarini yangilash uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Raqamli ta‘lim muhiti deganda ta‘lim oluvchining bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarni egallashi uchun xizmat qiladigan elektron ta‘lim platformalari, multimedia vositalari, internet resurslari, virtual kommunikatsiya vositalari, elektron kutubxonalar, masofaviy ta‘lim tizimlari, mobil ilovalar hamda sun‘iy intellekt texnologiyalarining o‘zaro integratsiyalashgan majmui tushuniladi. Bunday muhit bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish bilan birga, ularning madaniy dunyoqarashi va qadriyatlar tizimining rivojlanishiga ham ta‘sir ko‘rsatadi.

Ingliz tili ta‘limining o‘ziga xos jihati shundaki, til va madaniyat bir-biridan ajralgan holda mavjud bo‘la olmaydi. Til muayyan xalqning tarixiy tajribasi, dunyoni idrok etish tarzi, urf-odatlar, an‘analari va ijtimoiy munosabatlarini o‘zida aks ettiradi. Shu sababli ingliz tilini o‘rgatish jarayonida faqat grammatik va leksik bilimlarni berish yetarli emas. Talabalarni til

orqali ifodalanadigan madaniy mazmunni anglashga, boshqa xalqlarning qadriyatlarini hurmat qilishga va shu bilan birga o‘z milliy-madaniy o‘zligini asrab-avaylashga o‘rgatish muhimdir. Ayniqsa, bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchisi kelgusida o‘quvchilar bilan ishlashi sababli unda bunday madaniy kompetensiyaning shakllangan bo‘lishi pedagogik kasbiy tayyorgarlikning muhim ko‘rsatkichlaridan biri hisoblanadi.

Raqamli ta‘lim muhitining afzalliklaridan biri — turli madaniyatlar bilan bevosita yoki bilvosita tanishish imkoniyatining kengligidir. Masalan, videodarslar, virtual muzeylar, elektron kitoblar, xorijiy ommaviy axborot vositalari, podkastlar, xalqaro ta‘lim platformalari va videokonferensiyalar orqali bo‘lajak o‘qituvchilar ingliz tilida so‘zlashuvchi xalqlarning kundalik hayoti, an‘analari, ta‘lim tizimi, san‘ati, adabiyoti va ijtimoiy qadriyatlari bilan tanishishlari mumkin. Natijada talabaning madaniy bilimlari kengayadi, boshqa madaniyat vakillariga nisbatan hurmat va bag‘rikenglik munosabati rivojlanadi. Biroq bunday jarayon biryoqlama kechmasligi lozim. Xorijiy madaniyatni o‘rganish bilan bir qatorda o‘zbek xalqining milliy qadriyatlari, tarixiy merosi, urf-odatlar va ma‘naviy an‘analarini ham raqamli ta‘lim kontentiga kiritish zarur.

Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirishda milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg‘unligi alohida ahamiyatga ega. Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy taraqqiyoti davomida shakllangan ma‘naviy, axloqiy, ijtimoiy va madaniy tajribasini ifodalaydi. O‘zbek xalqining kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, mehmondo‘stlik, bag‘rikenglik, halollik, or-nomus, vatanparvarlik, oilaga sadoqat, ilmga intilish kabi qadriyatlari yosh avlod tarbiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Umuminsoniy qadriyatlar esa inson huquqi, tinchlik, adolat, erkinlik, insonparvarlik, bag‘rikenglik, hamkorlik va o‘zaro hurmat kabi butun insoniyat uchun umumiy bo‘lgan tamoyillarni qamrab oladi.

Raqamli ta‘lim muhitida ushbu qadriyatlarni o‘zaro qarama-qarshi qo‘yish emas, balki ularni uyg‘unlashtirish pedagogik jihatdan samarali hisoblanadi. Masalan, ingliz tilidagi dars jarayonida “family”, “respect”, “peace”, “tolerance”, “environmental responsibility”, “honesty” kabi tushunchalar o‘rganilganda ularning ingliz tilida so‘zlashuvchi jamiyatlarda qanday talqin qilinishi bilan bir qatorda, o‘zbek madaniyatidagi mazmuni ham muhokama qilinishi mumkin. Bunday qiyosiy yondashuv talabaga madaniyatlar o‘rtasidagi o‘xshashlik va farqlarni anglash, o‘z qadriyatlariga tanqidiy va xolis nazar bilan qarash imkonini beradi.

Shuningdek, raqamli ta‘lim vositalari milliy madaniyatni xorijiy til orqali targ‘ib qilish uchun ham katta imkoniyat yaratadi. Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilari o‘zbek milliy taomlari, me‘morchiligi, xalq amaliy san‘ati, tarixiy obidalari, buyuk allomalari, adabiy merosi, milliy bayramlari va an‘analariga bag‘ishlangan ingliz tilidagi multimedia materiallarini yaratishlari mumkin. Bu jarayon bir vaqtning o‘zida ikki maqsadga xizmat qiladi: birinchidan, ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi; ikkinchidan, milliy madaniyatni anglash va uni xalqaro muloqot vositasida ifodalash ko‘nikmasini shakllantiradi.

Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirish madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirish bilan bevosita bog‘liq. Madaniyatlararo kompetensiya turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish, ularning qarashlari va qadriyatlarini tushunish, madaniy farqlarni to‘g‘ri qabul qilish hamda kommunikativ vaziyatga mos ravishda munosabat bildirish qobiliyatini anglatadi. Bugungi global axborot makonida

ingliz tili o‘qituvchisi turli madaniy muhitlarga ega bo‘lgan shaxslar bilan muloqot qilishga tayyor bo‘lishi kerak.

Raqamli texnologiyalar madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish uchun real kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish imkonini beradi. Masalan, talabalarga ingliz tilida so‘zlashuvchi mamlakatlarning ta‘lim tizimi, oilaviy munosabatlari, mehnat madaniyati yoki yoshlar hayoti haqida videomateriallar taqdim etilib, ular asosida muhokama va tahlil tashkil etilishi mumkin. Bundan tashqari, xalqaro onlayn loyihalar va virtual muloqotlar orqali talabalar boshqa mamlakatlardagi tengdoshlari bilan fikr almashish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bunday tajriba nazariy bilimlarni amaliy kommunikativ faoliyat bilan bog‘lashga yordam beradi.

Bunda o‘qituvchining pedagogik roli alohida ahamiyatga ega. Chunki internetdagi har qanday madaniy materialni bevosita ta‘lim mazmuni sifatida qabul qilish maqsadga muvofiq emas. O‘qituvchi raqamli kontentning ishonchligi, mazmuni, madaniy konteksti va yoshlarning ma‘naviy-axloqiy rivojiga ta‘sirini baholay olishi kerak. Shu sababli bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilarida raqamli savodxonlik bilan bir qatorda, media va axborot savodxonligini ham shakllantirish zarur.

Madaniy qadriyatlarni shakllantirishda raqamli pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta‘lim jarayonini yanada interaktiv va mazmunli tashkil etish imkonini beradi. Xususan, **digital storytelling** — raqamli hikoyalash texnologiyasi orqali talabalar ma‘lum bir milliy yoki umuminsoniy qadriyat haqida ingliz tilida qisqa video, audio yoki multimedia hikoya yaratishlari mumkin. Masalan, “Uzbek Hospitality”, “Respect for Elders”, “Family Values in Uzbekistan”, “Traditional Crafts of Uzbekistan” kabi mavzularda raqamli hikoyalar tayyorlash talabaning ingliz tilidagi nutqiy kompetensiyasi bilan bir qatorda, milliy madaniy o‘zligini anglashiga ham xizmat qiladi.

Virtual ekskursiyalar ham samarali pedagogik vositalardan biridir. Talabalar virtual muzeylar, tarixiy obidalar, kutubxonalar va madaniy markazlar bilan tanishish orqali madaniy bilimlarini kengaytirishlari mumkin. Bunda O‘zbekistonning tarixiy shaharlari va obidalari haqidagi ingliz tilidagi materiallarni Buyuk Britaniya, AQSh yoki boshqa mamlakatlarning madaniy obyektlari haqidagi materiallar bilan qiyoslash samarali natija beradi. Masalan, Samarqand, Buxoro yoki Xiva madaniy merosini London, Oksford yoki boshqa tarixiy-madaniy markazlar bilan qiyosiy o‘rganish talabalarda madaniy xilma-xillikni anglash va unga hurmat bilan qarash ko‘nikmasini rivojlantiradi.

Elektron portfolio ham bo‘ljak o‘qituvchilarning madaniy rivojlanishini monitoring qilish imkonini beruvchi vosita sifatida qo‘llanishi mumkin. Unda talabaning yaratgan multimedia ishlari, madaniyatlararo loyihalari, esse va refleksiyalari, ingliz tilidagi taqdimotlari hamda mustaqil izlanishlari jamlanadi. Vaqt o‘tishi bilan mazkur portfolio talabaning til, raqamli va madaniy kompetensiyalarining rivojlanish dinamikasini ko‘rsatib beruvchi pedagogik vositaga aylanadi.

Hozirgi davrda sun‘iy intellekt texnologiyalarining ta‘limga kirib kelishi bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi uchun yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Sun‘iy intellekt asosidagi vositalar yordamida turli madaniy vaziyatlarni modellashtirish, dialoglar yaratish, xorijiy til matnlarini tahlil qilish, madaniyatlararo kommunikativ topshiriqlar ishlab chiqish va individual ta‘lim trayektoriyalarini shakllantirish mumkin. Shu

bilan birga, sun‘iy intellekt tomonidan taqdim etiladigan ma‘lumotlarni tanqidiy baholash ham muhimdir. Chunki raqamli vosita tomonidan berilgan har qanday ma‘lumot avtomatik ravishda mutlaq haqiqat sifatida qabul qilinmasligi kerak.

Shu jihatdan bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarida “raqamli savodxonlik – tanqidiy fikrlash – madaniy kompetensiya” uchligi shakllantirilishi maqsadga muvofiq. Talaba raqamli manbani topishi, uning ishonchliligini baholashi, turli madaniy nuqtayi nazarlarni taqqoslashi va yakunda pedagogik jihatdan asoslangan xulosaga kelishi lozim. Bu esa raqamli ta‘lim muhitini oddiy texnologik vositadan samarali pedagogik muhitga aylantiradi.

Tahlillar asosida raqamli ta‘lim muhitida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirish uchun bir qator pedagogik shart-sharoitlarni ajratib ko‘rsatish mumkin.

Birinchidan, ta‘lim mazmunining milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan boyitilishi zarur. Ingliz tili darslarida xorijiy madaniyat materiallari bilan bir qatorda O‘zbekistonning milliy madaniy merosini ifodalovchi materiallardan ham muntazam foydalanish kerak.

Ikkinchidan, raqamli texnologiyalardan maqsadli va pedagogik jihatdan asoslangan foydalanish talab etiladi. Texnologiyaning mavjudligi emas, balki uning qanday pedagogik maqsadga xizmat qilishi asosiy mezon bo‘lishi lozim.

Uchinchidan, madaniyatlararo muloqotga asoslangan ta‘lim metodlarini kengaytirish muhim. Talabalarning munozara, loyiha, hamkorlik, taqqoslash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va refleksiya jarayonlaridagi faolligi ularning madaniy kompetensiyasini rivojlantiradi.

To‘rtinchidan, o‘qituvchining raqamli va madaniy kompetensiyasi yuqori darajada bo‘lishi kerak. Chunki pedagogning o‘zi raqamli axborot makonidan to‘g‘ri foydalanish, turli madaniy qarashlarga xolis munosabatda bo‘lish va milliy qadriyatlarni zamonaviy ta‘lim mazmuni bilan uyg‘unlashtirish qobiliyatiga ega bo‘lmasa, talabalarda ushbu sifatlarni shakllantirish qiyinlashadi.

Beshinchidan, talabaning mustaqil va refleksiv faoliyatini qo‘llab-quvvatlash zarur. Talaba o‘zining madaniy qarashlarini tahlil qilishi, boshqa xalqlar qadriyatlari bilan taqqoslashi, o‘z pozitsiyasini asoslay olishi va zarur hollarda o‘z qarashlarini qayta ko‘rib chiqishi madaniy rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi.

Umuman olganda, raqamli ta‘lim muhiti bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirish uchun keng pedagogik imkoniyatlarga ega. Ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish raqamli texnologiyalarni shunchaki texnik vosita sifatida emas, balki bilim, madaniyat, muloqot va tarbiyani integratsiyalovchi pedagogik muhit sifatida tashkil etishni talab qiladi. Bunday yondashuv natijasida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchisida til kompetensiyasi bilan bir qatorda, milliy o‘zlikni anglash, boshqa madaniyatlarga hurmat, bag‘rikenglik, madaniyatlararo muloqot, tanqidiy fikrlash va raqamli madaniyat kabi muhim sifatlarni shakllanadi.

XULOSA

Raqamli transformatsiya jarayonlari ta‘lim tizimining barcha tarkibiy qismlariga, xususan, bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayoniga ham sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli ta‘lim muhiti nafaqat talabalarning til va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish, balki ularning madaniy qadriyatlarini shakllantirish uchun ham keng pedagogik imkoniyatlarni yaratadi. Ayniqsa,

elektron ta‘lim resurslari, multimedia materiallari, virtual muloqot, raqamli loyihalar, onlayn platformalar, virtual ekskursiyalar va interaktiv pedagogik texnologiyalardan maqsadli foydalanish bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy dunyoqarashini kengaytirish imkonini beradi.

Tadqiqot doirasidagi tahlillar asosida ingliz tili ta‘limida til va madaniyatni bir-biridan ajratmagan holda o‘rganish muhim pedagogik shartlardan biri ekanligi aniqlandi. Chunki til muayyan xalqning tarixiy tajribasi, dunyoqarashi, urf-odatlar, an‘analari va qadriyatlarini o‘zida mujassamlashtiradi. Shu sababli bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilarini tayyorlashda xorijiy madaniyatlarni o‘rgatish bilan bir qatorda, ularning milliy-madaniy o‘zligini anglashiga ham alohida e‘tibor qaratish lozim. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg‘unligi talabalarda boshqa xalqlarning madaniyatiga hurmat bilan munosabatda bo‘lish bilan birga, o‘z milliy qadriyatlarini qadrlash va ularni xalqaro muloqot jarayonida munosib ifodalash qobiliyatini shakllantiradi.

Raqamli ta‘lim muhitida madaniy qadriyatlarni shakllantirishning muhim natijalaridan biri bo‘ljak o‘qituvchilarda madaniyatlararo kompetensiyaning rivojlanishidir. Mazkur kompetensiya turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot qilish, madaniy farqlarni to‘g‘ri anglash, boshqa xalqlarning qadriyatlariga hurmat bilan yondashish, stereotip va noto‘g‘ri tasavvurlardan xoli bo‘lish hamda turli madaniy vaziyatlarda pedagogik jihatdan to‘g‘ri munosabat bildirish imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan, raqamli ta‘lim vositalari orqali xalqaro loyihalar, virtual muloqotlar, madaniyatlararo munozaralar va qiyosiy topshiriqlarni tashkil etish samarali pedagogik vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Shuningdek, raqamli ta‘lim muhitida raqamli savodxonlik, media savodxonlik va madaniy kompetensiyaning o‘zaro uyg‘unligi alohida ahamiyat kasb etadi. Internet makonida mavjud bo‘lgan turli xil axborotlarni tanqidiy tahlil qilish, ularning ishonchliligini baholash, madaniy mazmunini anglash va pedagogik jihatdan maqbul materiallarni tanlash bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchisining muhim kasbiy sifatlaridan biri bo‘lishi kerak. Shu sababli oliy ta‘lim jarayonida talabalarga raqamli resurslardan foydalanish bilan bir qatorda, axborotni tanlash, tahlil qilish va undan mas‘uliyatli foydalanish ko‘nikmalarini ham shakllantirish zarur.

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirishda digital storytelling, virtual ekskursiyalar, elektron portfolio, multimedia loyihalari, onlayn hamkorlik, muammoli vaziyatlar, qiyosiy tahlil va refleksiv topshiriqlar kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Mazkur vositalar talabaning mustaqil izlanishi, ijodiy faoliyati, tanqidiy fikrlashi va madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish bilan bir qatorda, milliy qadriyatlarni zamonaviy raqamli shaklda ifodalash imkoniyatini ham kengaytiradi.

Shu asosda, raqamli ta‘lim muhitida bo‘ljak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirishning samaradorligini ta‘minlovchi quyidagi pedagogik shartlarni ajratib ko‘rsatish mumkin: birinchidan, ingliz tili ta‘limi mazmunini milliy va umuminsoniy qadriyatlar bilan boyitish; ikkinchidan, raqamli texnologiyalarni aniq pedagogik maqsad asosida qo‘llash; uchinchidan, madaniyatlararo muloqotga yo‘naltirilgan interfaol metodlardan foydalanish; to‘rtinchidan, bo‘ljak o‘qituvchilarning raqamli, kommunikativ va madaniy kompetensiyalarini kompleks rivojlantirish; beshinchidan, talabalarning mustaqil, ijodiy va

refleksiv faoliyatini qo‘llab-quvvatlash; oltinchidan, milliy madaniy merosni zamonaviy raqamli ta‘lim resurslari orqali targ‘ib qilish.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta‘lim muhiti bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining madaniy qadriyatlarini shakllantirish uchun nafaqat texnologik, balki muhim tarbiyaviy va pedagogik imkoniyatlarni ham taqdim etadi. Ushbu imkoniyatlardan tizimli va maqsadli foydalanish natijasida kelajakdagi ingliz tili o‘qituvchilarida kasbiy kompetentlik bilan bir qatorda milliy o‘zlikni anglash, umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik, madaniyatlararo bag‘rikenglik, axborotdan mas‘uliyatli foydalanish, tanqidiy fikrlash va madaniy muloqot qobiliyatlari shakllanadi. Demak, zamonaviy ingliz tili o‘qituvchisini tayyorlash jarayonida raqamli texnologiyalar va madaniy tarbiyaning integratsiyasi ta‘lim sifatini oshirishning muhim pedagogik yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Misirov S.A. Ingliz tili mashg‘ulotlarida pedagogika va psixologiya yo‘nalishi talabalarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (sohaviy matnlarni o‘qishni o‘rgatish misolida) // “Ta‘lim va taraqqiyot” ilmiy-uslubiy jurnali. – Namangan, 2026.
2. Botirova Z.X. Umumta‘lim maktabi o‘quvchilarining ingliz tilida leksik kompetensiyasini rivojlantirish texnologiyasi: pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Namangan, 2021. – 13.00.02.
3. Botirova Z.X., Ergashev R.S. Raqamli hikoyalar orqali ingliz tili lug‘atini o‘qitishning lingvodidaktik imkoniyatlari. – 2026.
4. Ismoilova Z.R. Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining leksik kompetensiyasini takomillashtirish metodikasi: pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Namangan davlat chet tillari instituti, 2026.
5. Ermirzaev A.V. Bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining sotsiolingvistik kompetensiyasini autentik materiallar vositasida takomillashtirish nazariyasi va amaliyoti: pedagogika fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi. – Namangan davlat chet tillari instituti, 2025.
6. Jakbarova N.P. Ingliz tili darslarida akademik litsey o‘quvchilarining madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirish: pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. – Namangan davlat chet tillari instituti, 2024.
7. Misirov S.A. Ilmiy rahbar sifatidagi tadqiqotlar: bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining sotsiolingvistik, leksik, kasbiy-kommunikativ va boshqa kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi. – Namangan, 2023–2026.
8. Odilboyeva U.Z. Ingliz tili darslarida talabalarning autopedagogik kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari // “Ta‘lim va taraqqiyot” ilmiy-uslubiy jurnali. – 2026.